

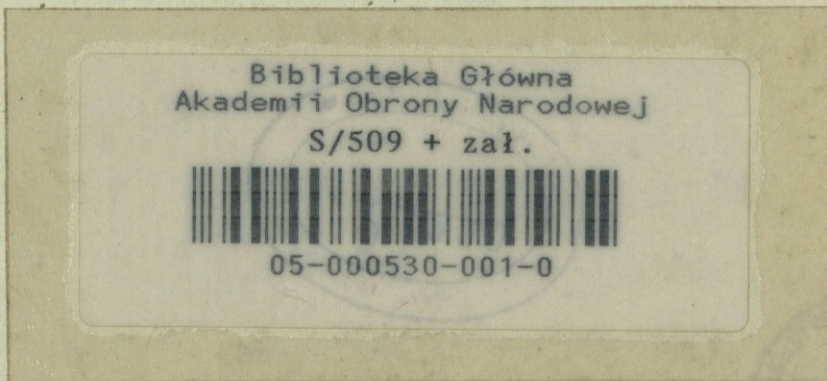

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni K. Świerczewskiego

Egz. Nr ¹~~6~~

ppłk mgr Mariusz ADAMUS

**STUDIA WOJSKOWO-GEOGRAFICZNE
A POLSKA MYŚL OPERACYJNA
w latach 1918-1939
(Załączniki do rozprawy doktorskiej)**

12639

REMBERTOW

STYCZEŃ

1965

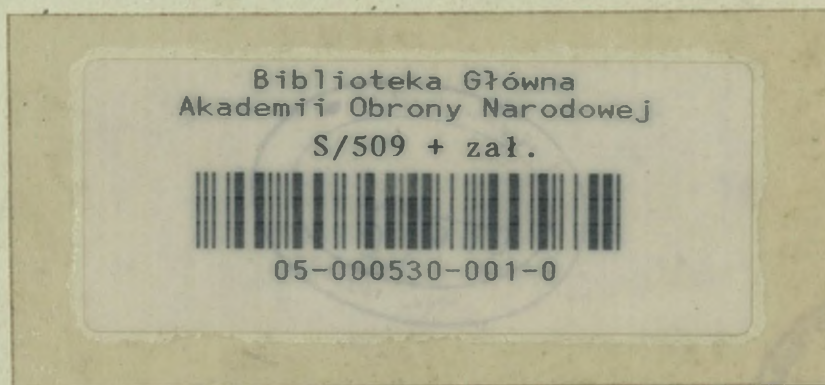
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni K. Świerczewskiego

Egz. Nr¹~~6~~

ppłk mgr Mariusz ADAMUS

**STUDIA WOJSKOWO-GEOGRAFICZNE
A POLSKA MYŚL OPERACYJNA
w latach 1918-1939**

(Załączniki do rozprawy doktorskiej)

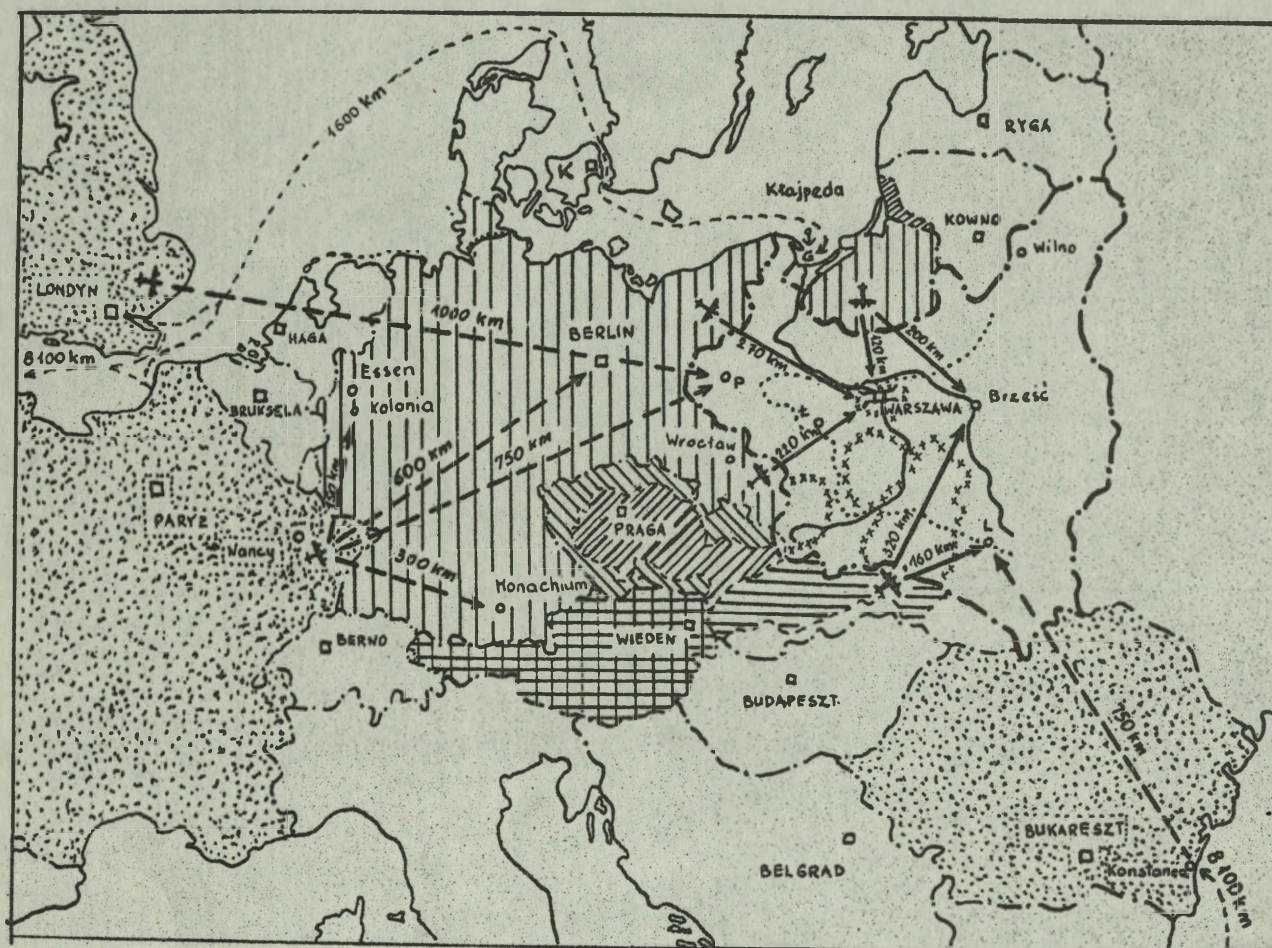
12639

REMBERTÓW

STYCZEŃ

1965

STRATEGICZNE POŁOŻENIE POLSKI w 1939 r.

LEGENDA

---> odległości drogą powietrzną do granic Polski i ważnych rejonów Niemiec

—> —||— —||— —||— —||— ważnych operacyjnie rejonów Polski

---> połączenia morskie Polski z państwami sprzymierzonymi

xxxx główne okręgi gospodarcze Polski

⚓ port Gdynia

≡ główne przeprawy przez Wisłę

--- 100-kilometrowa strefa, której nie można było zapewnić ostony przez lotnictwo myśliwskie

G - Gdynia, P - Poznań, Ł - Łódź, L - Lwów, K - KOPENHAGA

▨ państwo sprzymierzone z Polską

▨ Niemcy w 1937 r.

Terytoria opanowane i podporządkowane przez Niemcy:

▨ Austria - III. 1938 r.

▨ Sudety - IX. 1938 r.

▨ Czechy i Morawy - III. 1939 r.

▨ Kłajpeda - III. 1939 r.

▨ Słowacja

(częściowo wg T. Rawskiego, Z. Stąpora i J. Zamojskiego)

Załącznik nr 2

Powierzchnia obszaru Polski na zachód od rubieży

Narw - Bug - Wisła - Dunajec^{1 2}

Polska - 389,7 tys. km² /1939r./,

w tym:

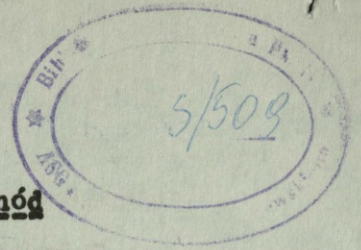
- Warszawa	- 0,14 tys. km ²
- woj. warszawskie	- 25,20 tys. km ²
- " łódzkie	- 20,40 " "
- " kieleckie	- 22,20 " "
- " poznańskie	- 28,10 " "
- " pomorskie	- 25,70 " "
- " śląskie	- 5,10 " "
- " krakowskie	- 11,60 " "

Ogółem: 138,44 tys. km²

% udział 35,5

1/ Za podstawę obliczeń w niniejszym załączniku /1 w załącznikach nr 3,4,7,8/ przyjętą całą Warszawę, całe województwo łódzkie, kieleckie, poznańskie, pomorskie, śląskie, 4/5 warszawskiego i 2/3 woj. krakowskiego; niewielki odcinek woj. białostockiego został pominięty.

2/ Źródło: Mały rocznik statystyczny 1939. GUS.

Liczba ludności zamieszkującej obszar Polski na zachód
od rubieży: Narew - Bug - Wisła - Dunajec. 1 1 2

Ludność Polski w 1939 roku - 35,1 mln osób

Ludność Polski w 1931 roku - 31,9 mln osób,

w tym:

- Warszawa	- 1.179 mln osób
- woj.warszawskie	- 1.969 " "
- " łódzkie	- 2.650 " "
- " kieleckie	- 2.671 " "
- " poznańskie	- 2.339 " "
- " pomorskie	- 1.884 " "
- " śląskie	- 1.533 " "
- " krakowskie	- 1.460 " "

Ogółem: 15.685 mln osób

%% udział: 49,2

1/ Uwaga jak w załączniku nr 2.

2/ " " " nr 2.

Załącznik nr 4

Liczba ludności zamieszkującej obszar Polski na zachód
od rubieży: Narew - Bug - Wisła - Dunajec - i podającej
język polski jako ojczysty.^{1 1 2}

Liczba ludności w Polsce w 1931 roku - 31.915,8 tys. osób

Liczba ludności w Polsce w 1931 roku podającej język polski jako ojczysty wynosiła 21.993,4 tys. osób, co stanowiło 68,9% ogółu ludności;

w tym:

- Warszawa	833,4	/70,7%	ogółu mieszk. Warszawy/
- woj. warszawskie	1 737,2	/88,7	ogółu mieszk. województwa/
- " łódzkie	2 146,5	/81,0	" " " /
- " kieleckie	2 375,7	/88,9	" " " /
- " poznańskie	2 117,2	/90,5	" " " /
- " pomorskie	1 675,3	/88,0	" " " /
- " śląskie	1 195,6	/92,3	" " " /
- " krakowskie	1 398,2	/91,3	" " " /

Ogółem: 13 458,1

%% udział: 61,0

1/ Uwaga jak w załączniku nr 2.

2/ " " " nr 2.

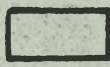
ROZMIESZCZENIE LUDNOŚCI

wg narodowości

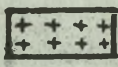
Załącznik nr 5

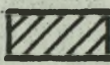
LEGENDA

Polacy

Rosjanie

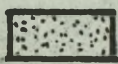
Ukraińcy

Niemcy

Białorusini

Litwini

t - Łódź

L - Lwów

B - Białystok

(wg E. Romera)

Załącznik nr 7

Zbiory 4-oh podstawowych zbóż i ziemniaków na obszarach
Polski na zachód od rubieży: Narew - Bug - Wisła - Dunajec. 112
 /w 1934 - 1938/

Zbiory 4 podstawowych zboż w Polsce wynosiły:

- pszenica	- 20 644	tys. q
- żyto	- 64 672	" "
- jęczmień	- 14 114	" "
- owies	- 25 576	" "

 Ogółem: 125 006 tys. q

w tym /w tys. q/:

	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies	Ogółem
woj. warszawskie	1 116	6 048	668	1 620	9 452
" łódzkie	810	6 455	416	1 654	9 335
" kieleckie	1 575	4 929	1 226	2 136	9 866
" poznańskie	1 872	9 455	1 621	2 100	15 048
" pomorskie	1 637	6 282	1 938	1 338	11 195
" śląskie	150	799	86	498	1 533
" krakowskie	678	1 312	410	1 430	3 830
					60 259

Zbiory ziemniaków w Polsce wynosiły 350 065 tys. q.

w tym:

woj. warszawskie	30 620	tys. q
" łódzkie	29 789	" "
" kieleckie	29 830	" "
" poznańskie	41 492	" "
" pomorskie	25 891	" "
" śląskie	5 401	" "
" krakowskie	11 048	" "

 Ogółem: 174 071 tys. q

Udział zach obszarów Polski w zbiorach wynosił: 48%
 czterech podstawowych zboż i 50% ziemniaków.

1/ Uwaga jak w załączniku nr 2.

2/ " " " "

Pogłowie zwierząt hodowlanych w 1938 roku na obszarach
Polaki na zachód od rubieży: Narew - Bug - Wisła -
Dunajec. ¹¹²

/w tys. sztuk/

Pogłowie zwierząt hodowlanych w Polsce ogółem:

- konie - 3 916
- bydło rogate - 10 554
- trzoda chlewna - 7 525
- owce - 3 411

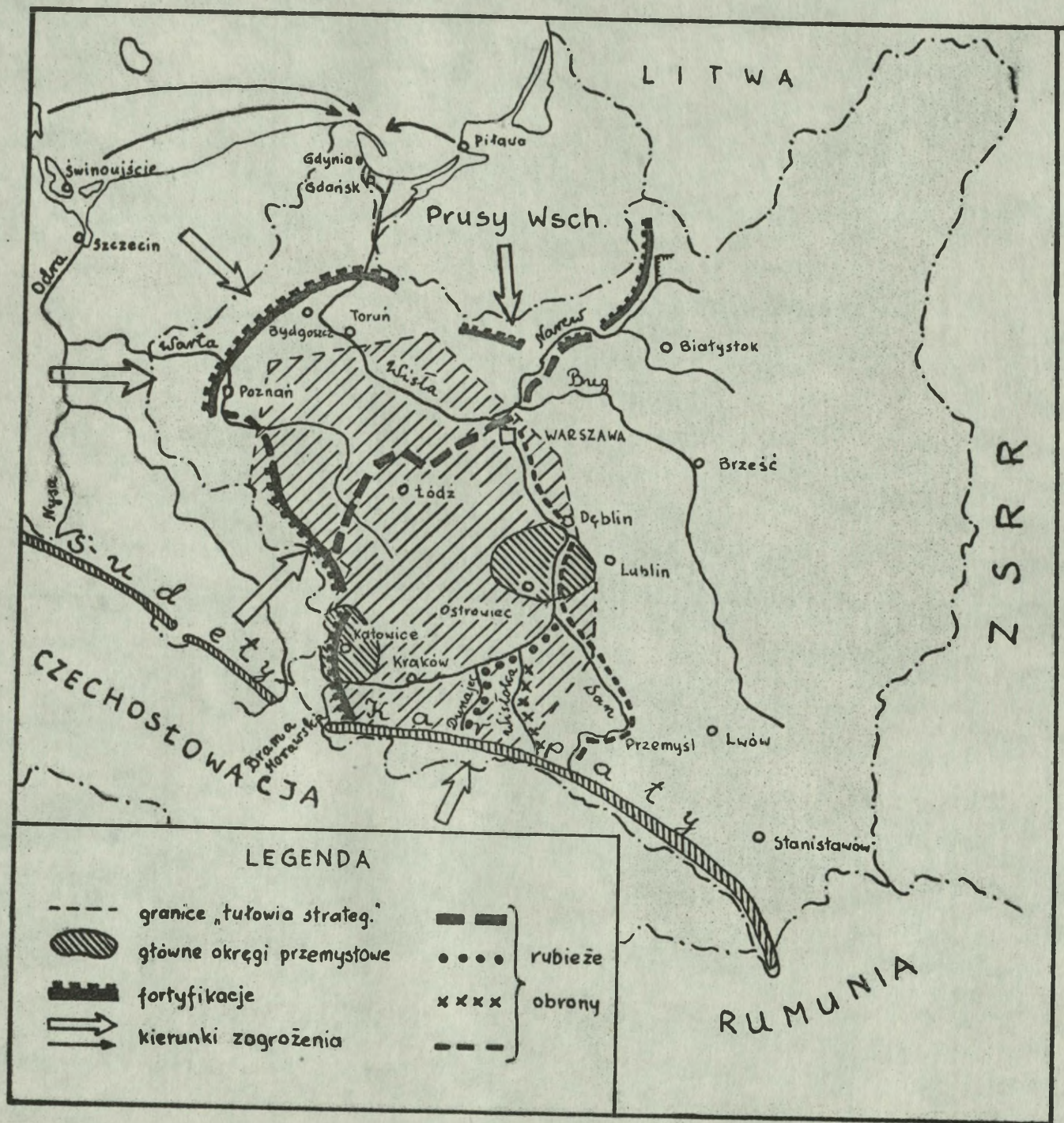
w tym:

	Konie	Bydło rogate	Trzoda chlewna	Owce
Warszawa	8	3	1	0
woj. warszawskie	272	680	584	60
" łódzkie	219	633	422	102
" kieleckie	248	725	398	45
" poznańskie	308	871	960	126
" pomorskie	256	654	693	217
" śląskie	33	128	79	7
" krakowskie	104	538	166	60
Ogółem:	1 448	4 232	3 303	617
% udział:	36,7	40,1	43,8	18,0

1/ Uwaga jak w załącznik nr 2.

2/ " " " "

„TUŁÓW STRATEGICZNY” POLSKI

LEGENDA

	granice „tułowa strateg.”		} rubieże
	główne okręgi przemysłowe		
	fortyfikacje		} obrony
	kierunki zagrożenia		

(Wg: Szaad A., pptk dypl.: Znaczenie strategiczne nowej figury geograficznej Odrodzonej Polski).

ZARYS POZYCJI OBRONNYCH

Załącznik do rozkazu Gen. Insp. Sił Zbrojnych
z dnia 24 VI 1939

LEGENDA

- Odcinki fortyfikacji stałych
- Zasadnicza pozycja obrony
- Pozycja wysunięta
- Osłona garnizonów

50 40 30 20 10 0 50 100 km.

SYTUACJA UMOCNIEN W DNIU 28 VIII 1939

LEGENDA

- odcinki fortyfikacji stałych
- zasadnicza pozycja obrony
- pozycja wysunięta
- osłona garnizonu
- 10/5-2 licznik: projektowana ilość umocnień, mianownik: pierwsza cyfra - ilość umocnień wykonanych, druga - ilość umocnień w budowie
- 7 - ilość wybudowanych schronów drewnianych

Podziałka
 30 0 30 100 km

Załącznik nr 12

Prace fortyfikacyjne wykonane w poszczególnych armiach
do 1.IX.1939r.

Armie	Odcinki	Ilość umocnień ^x			Rejony umocnień z załogami stałymi
		plan	wyko- nano	w bu- dowie	
1	2	3	4	5	6
SGO "Narew"	Ostrołęka-Iomża	135	12	20	Osowiec Wizna Ibwogród
	Wizna-Osowiec	68	6	24	
	rejon Augustowa	57	26	10	
"Modlin"	Różan - Pułtusk	17	2	4	Modlin Płock
	Zegrze-Modlin	21	9	0	
	Mława-Iidzbark	168	52	18	
	rejon Płocka	10	0	0	
"Tomo- rze"	Grudziądz-Jabłonowo	74	28	4	Grudziądz
	rejon Torunia	29	1	0	
	Chojnice-Więcbork	106	11 ²	16	
	przyczółek bydgoski	60	15 ²	9	
"Poz- nań"	Żnin-Mogilno-Koło	256	25 ³	36	
	rejon Kalisza	66	12 ³	3	
	pozycja Wągrowiec, zach Poznań, Śrem	85	52 ⁴	25	
"Łódź"	Pozycje Widawki	264	36 ⁵	52	
	rejon Wielunia	polowe	polowe	-	
"Kraków"	rejon Częstochowy	61	14	0	Nizdora Nikołów Węgierska Górka
	rejon Katowic	45	24	0	
	Kobior-Pszczyna	59	12	0	
	rejon Bielsko-Biała	75	20	0	
	odcinek Cieszyn-Zy- wiec	21	4	0	
"Karpa- ty"	granica słowacka ^{xx}	-	-	-	
	Razem:	1 677	366	221	

x/ Ilość pojedynczych budowli fortyfikacyjnych.

xx/ Prac fortyfikacyjnych za wyjątkiem prac połowych nie prowadzono z braku funduszy.

Uwaga: 1. oraz 9 schronów drewniano-ziemnych

2. " 6 " " "

3. " 23 " " "

4. " 31 " " "

5. " 12 " " "

6. i ponadto 81 schronów drewniano-ziemnych.

Wg: kpt. Pereta: Kampania wrześniowa w Polsce w 1939 roku
/wojna polsko-niemiecka/. Rembertów 1957, ASG,
załącznik nr 10/.

Fortyfikacje i umocnienia, zalewy i zniszczenia.

"Liczone niewątpliwie i na to, że ważnym czynnikiem potęgującym tę odporność /odporność i hart ducha polskiego żołnierza - przyp. A.M./ będzie - przeprowadzana energicznie od szeregu tygodni - obronna organizacja terenu, polegająca na przygotowaniu zniszczeń, na wykonaniu zalewów i zaminowaniu terenu, a przede wszystkim na umocnieniach polowych i fortyfikacjach.

Jednakowoż skutkiem suszy zalewy w większości wypadków zawiodły całkowicie lub częściowo. Min było stosunkowo niewiele do dyspozycji, a zniszczenia miały oczywiście swoje znaczenie, ale trzeba się było liczyć z tym, że nieprzyjaciel - doskonale pod względem technicznym wyposażony - względnie szybko będzie miał do dyspozycji obiekty, odbudowane co najmniej prowizorycznie.

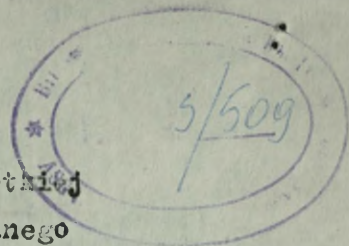
pozostawały zatem umocnienia i fortyfikacje. Szkic nr 22 /załącznik do pracy nr 11 - przyp. A.M./ przedstawia stan prac umocnionych wedle raportu sztabu głównego z dnia 28 sierpnia.¹

Nie ulega wątpliwości, że umocnienia, a zwłaszcza fortyfikacje /na Śląsku, w Czerwcu itp./ były w stanie usztywnić obronę w znacznym stopniu, a równocześnie kanalizować ruchy npl'a. Poza tym duże było ich znaczenie moralne.

Nie da się jednak zaprzeczyć, że przyjęty system umocnień - może z konieczności - miał już w swoim założeniu pewne zasadnicze słabe strony, a mianowicie:

- Zgodnie z założeniami operacyjnymi był to system wybitnie linearny. Każda pozycja umocniona mogła się bronić jako całość tylko przeciw nieprzyjacielowi nacierającemu od czoła. Aktywne zagrożenie pozycji przez oskrzydlenie lub wyjście na tyły oznaczało automatycznie

1/ Raport ten opierał się na raportach wykonawców z daty o kilka dni wcześniejszej /około 20 sierpnia/. Nie daje on zatem sytuacji umocnień w przededniu wojny. Właśnie w ostatnich dniach sierpnia prace były prowadzone bardzo intensywnie, tak że w dniu 31 sierpnia rozbudowa była - na niektórych odcinkach - znacznie dalej posunięta aniżeli to wykazano na szkicu.

jej nieuchronną likwidację po - co najwyżej - krótkiej agonii, o ile oczywiście pozycja nie posiadała silnego i ruchliwego odwodu lub o ile nie otrzymała natychmiastowej pomocy od zewnątrz. Co więcej, gros obsady pozycji było w takim wypadku stracone i nie mogło wchodzić w rachubę w dalszych działaniach. Jeżeli chciało się obsadzić lokalność, to trzeba było zdecydować się z góry na opuszczenie pozycji.

- Ufortyfikowane pozycje były na ogół płytkie. Tylko w nielicznych miejscach istniały pozycje złożone z dwóch linii obronnych.

- Sieć schronów była na ogół rzadka, tak że wytrącenie z niej kilku schronów było w stanie dezorganizować system obrony w sposób istotny.

- Przeważna część fortyfikacji i umocnień nie miała odrębnej własnej zaopieki względnie zaopieka ta nie była wystarczająca. Do obsady pozycji umocnionych trzeba było używać oddziałów, wydzielonych ze składów poszczególnych armij, co powodowało już od samego początku dekompletowanie wielkich jednostek.

Najgorsze jednak było to, że prace fortyfikacyjne do wybuchu wojny nie były nigdzie całkowicie wykonane. Stopień realizacji planów był rozmaity na różnych odcinkach. Tylko niewielka ilość schronów żelbetonowych była całkowicie gotowa. Część ich nie była nawet zaczęta. Dużo schronów nie miało jeszcze wmontowanych urządzeń wentylacyjnych. Niektóre były jeszcze nie wyschnięte i oszalowane. Inne znów nie miały odzień z zewnątrz. Maskowanie niemal wszędzie szwankowało całkowicie.

Wszystko to zmniejszało znacznie praktyczną wartość niewątpliwie dużego wysiłku włożonego w te prace.

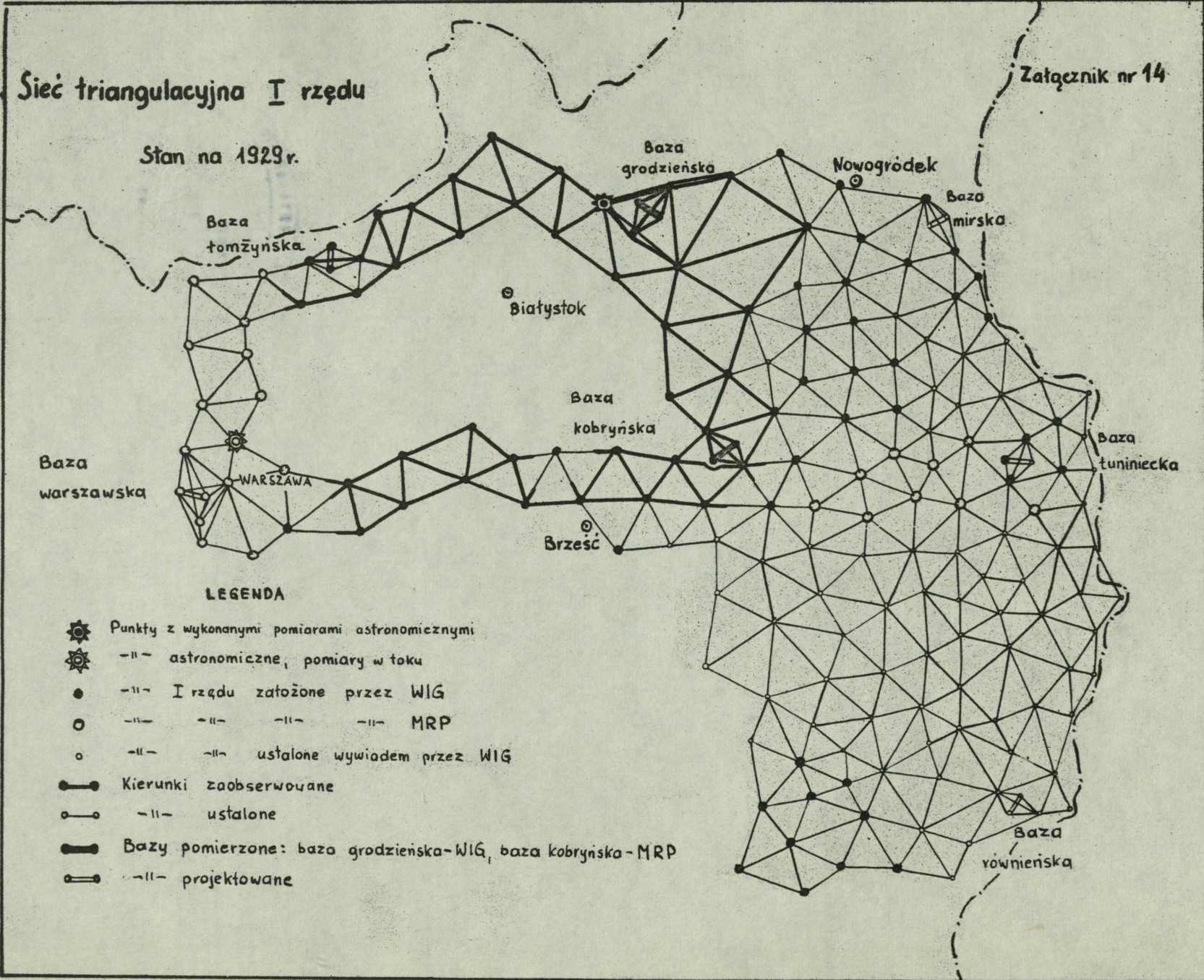
Toteż w każdym wypadku fortyfikacje i umocnienia polskie nie stanowiły czynnika, który byłby w stanie zawazyć w sposób istotny na stosunku obustronnych sił.

/ "Polskie Siły Zbrojne", t. 1, cz. 1, s. 476-477.

Sieć triangulacyjna I rzędu

Stan na 1929 r.

Załącznik nr 14

LEGENDA

- ☼ Punkty z wykonanymi pomiarami astronomicznymi
- ☼ -"- astronomiczne, pomiary w toku
- -"- I rzędu założone przez WIG
- -"- -"- -"- -"- MRP
- -"- -"- ustalone wywiadem przez WIG
- Kierunki zaobserwowane
- -"- ustalone
- Bazy pomierzone: baza grodzińska-WIG, baza kobryńska-MRP
- -"- projektowane

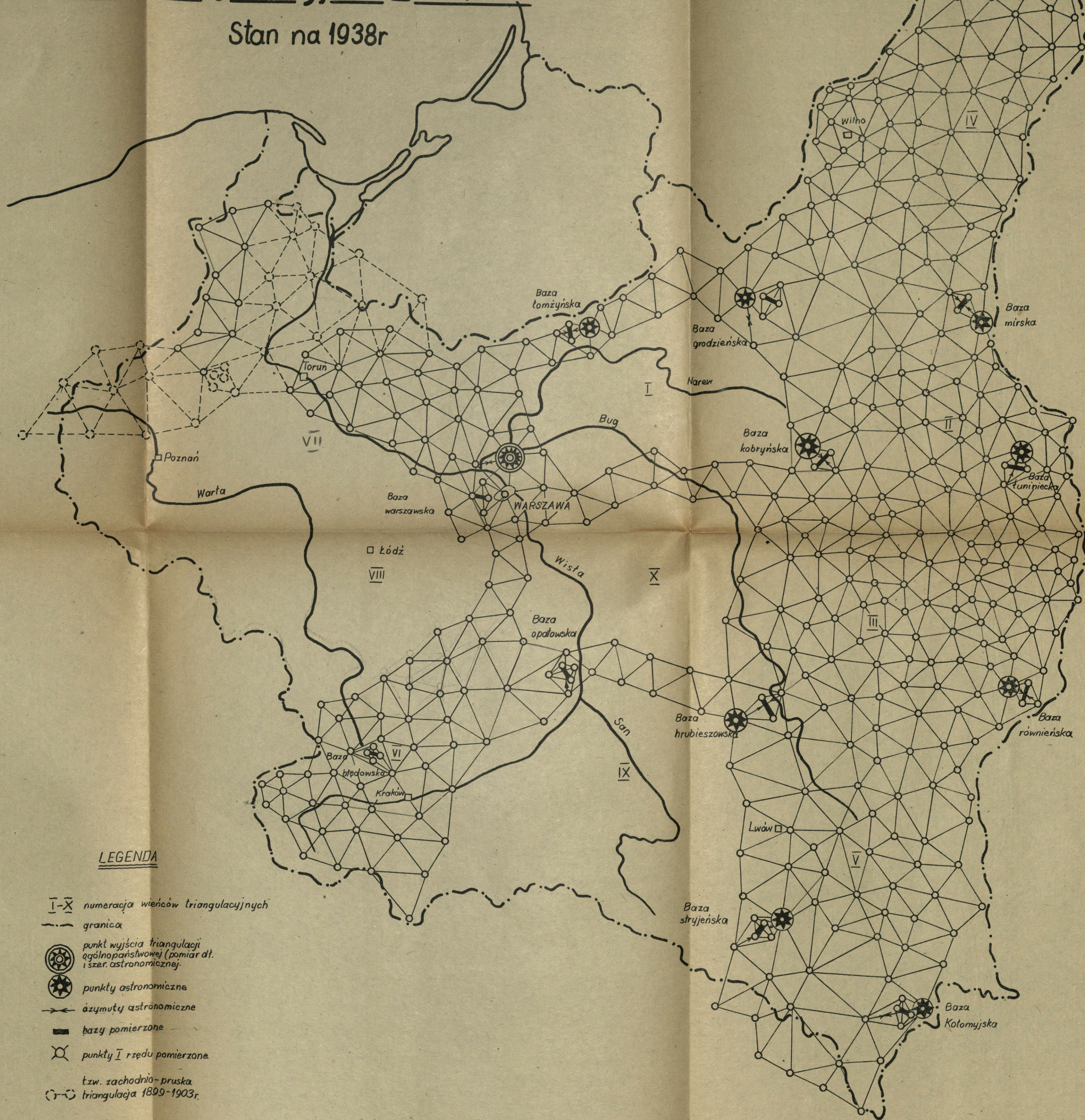
5/509

12639

Załącznik Nr 15

Sieć triangulacyjna I rzędu

Stan na 1938r

LEGENDA

- I-X numeracja wieńców triangulacyjnych
- granica
- punkt wyjścia triangulacji ogólnopolskiej (pomiar dt. i szer. astronomicznej)
- punkty astronomiczne
- azymuty astronomiczne
- bazy pomierzone
- punkty I rzędu pomierzone
- t.zw. zachodnio-pruska triangulacja 1899-1903r.

Z E S T A W I E N I E

prac triangulacyjnych, wykonanych w latach 1928 - 1938.

Lp.	Rok wykon.	Wykonawca	Wywiad na punktach rzędu		Budowa rzędu								Observacje katowe				Observacje astronomiczne na punktach			Liniary magnetyczno na pkt. stabilizacja pkt.	Liniar baz	Niwelacja				Opisy topograf. punk. lic.	Czas prac. sto-lik.	Czas prac	Uwagi:
					kierunków rzędu				kier.				dz.	azym.	km	precyzyjna		tech.											
					I	II	III	IV	I	II	III	IV				km	szt		km			km							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28		
1.	1928	WIG	56	6	42	4	40	220	22	20		1514	905	1	1	1		351				53	390	359	8,5	37430	wywiad bazowy 20,5 km		
2.	1929	WIG i BP ¹	82	9	24	9	11	24	37	7		38		1 ^x	1 ^x	1 ^x		48				65	89	198	2,0	61715	x prace nie zostały zakończone		
3.	1930	WIG	24	102	20	14	92	192	23	6		237		1	1	1		243					592	375	14,0	58060			
4.	1931	WIG	35	22	13	22	128	181	26	7		307	133	3	3	8		286					563	314	19,5	94450			
		Biura Triang. Min. Robót Publicz.							78	45		1788	943									1104	837	568					
5.	1932	WIG	46	25	32	22	134	271	24	85		415	399	4	2	1		535	2				779	559	29,0	42000			
		Biuro Pomiar. Min. Komun.							83	564		1976	735									867	491	819					
6.	1933	WIG	22	22	29 ^x	30	103	357	44	30	103	398		1		2		512					927					x w tym 9 wień stalowych	
		BP MK	9	9	9	10	15	15	18	28	44	39		1	1	1		59	1	262	184	993				1883 ²			
7.	1934	WIG	3	24	30 ^x	24	33	184	44	49	90	427				2 ^{xxx}		497					1011		29,2	2374,8 ²	x w tym 10 wień stalowych		
		BP MK	14		21				22	11				2	2			17	2	800	293	680						xx oraz 2 azymuty zwrotne	
8.	1935	WIG	18		41 ^x	23	82	472	45	55	93	504				2 ^{xxx}		622					1205		37 ²	1047 ²	x w tym 7 wień stalowych		
		BP MK	8 ^{xxxx}		12 ^{xxxx}				12					2	2			13	2	3600	1521	1708	64					xx oraz 2 azymuty zwrotne	
9.	1936	WIG	18	30	26	30	90	598	50 ^x	30	90	657			1 ^{xxx}		807					1390		36,5 ²			x w tym 6 punktów sieci bazowej		
		BP MK	6 ^{xxx}		4				15					1	1			6		4364	1830	2929						xx oraz azymut Łopuszna-Sobótka	
10.	1937	WIG	5	24	22	30	81	553	39	34	98	622			1 ^x	167	702					1274		44 ²	4316 ²	x oraz 1 azymut zwrotny			
		BP MK	1		3				24	1	1							11		442	171	2588 ^x	45				xx w tym 325 km linii powtórnie zniwelowanych		

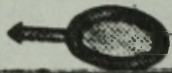
1. Biuro Projektu Melioracji Polesia.

2. Wg Jana Kruka, ppak mgr inż.: Notatka dotycząca sieci triangulacyjnych wykonanych na terenie Polesia do 1938 roku. 1964r. /Maszynopis/ Praca Zarządu Topograficznego Sztabu Generalnego.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
10.	1938	WIG	40	94	49	91	211	600	43 ²	82	205	931				2 xxxx	218 xxx	934 xxx					2009					
		BP MK	33		11					9	1					2	2				2127	1221	1821			57 ²		x w tym 4 pkty sie- si bazowej xx w tym 64 punkty określone przez Wydz. Topogr. xxx w tym 2 punkty sieci bazowej xxxx w tym 1 zwrot- ny

POLSKI PLAN OPERACYJNY „Z” W CHWILI WYBUCHU WOJNY

LEGENDA

odwody N.W. i przewidywane kierunki ich działania

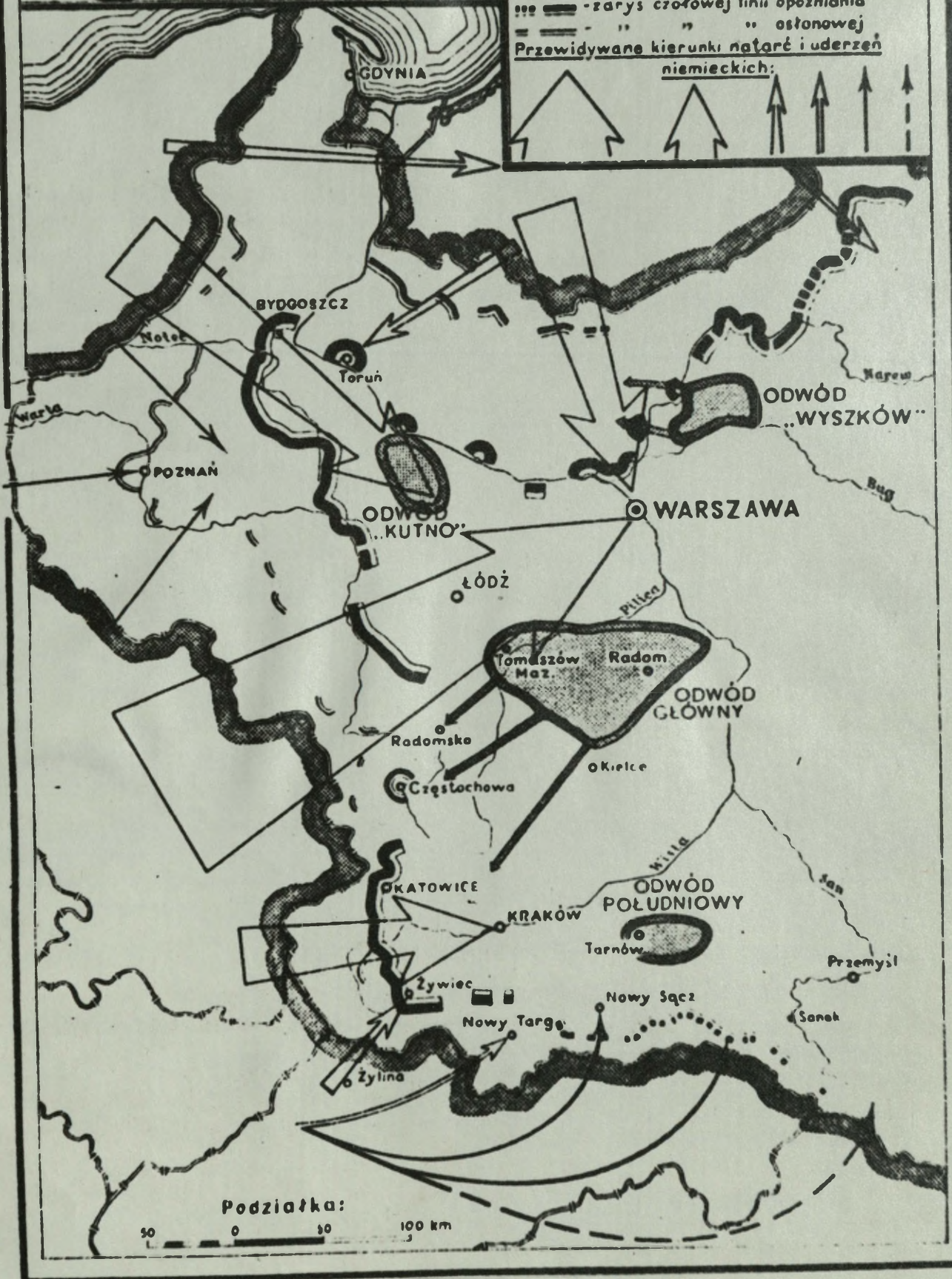
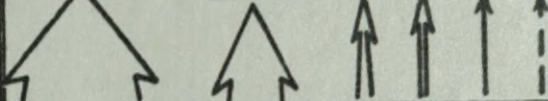
Polskie ugrupowanie obronne:

— zarys ostatecznej linii obronnej w pierwszej fazie wojny

--- zarys czołowej linii opóźniania

— " " " " ostonowej

Przewidywane kierunki natarć i uderzeń niemieckich:

Podziałka:
50 0 50 100 km

PLAN KONCENTRACJI AKTUALNY W DNIU 1 IX 1939
(Z WYŁĄCZENIEM KORPUSU INTERWENCYJNEGO)

Szkic nr 9

/Wg "Polskich Sił Zbrojnych", t. I, cz. 1, s. 313/

Wnioski operacyjne z gry wojennej na obszarze Śląska
/1933r./

1/ Na kierunku Opole - Częstochowa - Kielce, między granicą państwową a Kielcami, brak przeszkód o znaczeniu operacyjnym, rz. Warta i Pilica, przecinając kierunek swymi górnymi biegami, mają znaczenie wyłącznie taktyczne.

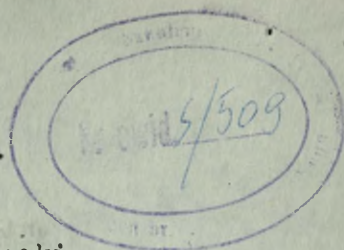
Linie tych rzek, określają jednak zarys pozycji obronnych, które wykorzystane być mogą, pod warunkiem spotęgowania przesłód terenowych przez sztuczne zalewy zabagnionych dolin rzecznych, barykady i zasieki na drogach, w lasach i osiedlach, przy jednoczesnej aktywizacji tych przeszkód ogniem, materiałami wybuchowymi i środkami chemicznymi.

2/ Dla obustronnych działań na kierunku Opole - Częstochowa - Kielce, specjalne znaczenie posiada Częstochowa, jako ważny węzeł komunikacyjny i ośrodek łączności.

3/ Siły własne działające na kierunku Kielce - Częstochowa - Opole, do czasu wybudowania rokady Miechów - Kraków, mogą być zaopatrywane z bazy krakowskiej tylko wówczas, gdy rokada Szczakowa - Częstochowa jest w naszym ręku. W przeciwnym wypadku jesteśmy zmuszeni do improwizacji nowej linii komunikacyjnej, opartej o Dęblin.

4/ W działaniach zaczepnych musi się użyć wszystkie siły/.../".

Wnioski operacyjne z gry wojennej na obszarze Śląska
/1936r./.

1/ Analizując teren pogranicza polsko-niemieckiego w rejonie obszaru przemysłowego Górnego Śląska, a przede wszystkim układ linii kolejowych, przypuszczać można, że najbardziej prawdopodobnym rejonem koncentracji sił nieprzyjaciela przeznaczonych do opanowania polskiego terenu przemysłowego Górnego Śląska i ewentualnego dalszego działania na Kraków byłby rejon Koźle, Gliwice, Tyszkowice.

2/ Najdogodniejszymi kierunkami działania nieprzyjacielskiego są:

a/ na północy: kierunek Tarnowskie Góry -
Będzin;

b/ na południu: korytarz Gliwicki-Mikołów.

Natomiast działania bezpośrednie na umocniony i przysposobiony do uporczywej obrony polski rejon przemysłowy, spotka już w zaczątku bitwy trwały opór.

3/ W razie działania nieprzyjaciela na kierunku północnym /tj. Tarnowskie Góry - Będzin/ obszar koncentracji nieprzyjaciela rozszerza się o lasy rejonu Tworóg, które stanowią dogodną maskę dla jej ukrycia.

Podobnie w razie działania na kierunku półn maską taką jest obszar leśny między m. Koźle a m. Gross Rauden.

4/ Obrona obszaru przemysłowego polskiego Górnego Śląska wymaga oprócz bezpośredniego utrzymania pewną ilością sił rejonu przemysłowego także posiadanie odwodu w sile jednej dywizji piechoty wzmocnionej kawalerią, bronią pancerną, artylerią ciężką i lotnictwem - do działań ruchomych przeciw nieprzyjacielowi, na jednym z dwóch wskazanych kierunków.

5/ Rozwiązanie osłony obszaru przemysłowego Śląska w sposób zaczepny wydaje się najbardziej skutecznie z rejonu Chorzów - Tarnowskie Góry - Będzin w kierunku na Tyszkowice - Tost - Opole, na północ od rzeki Kłodnicy - przy równoczesnym rozpoznaniu i wiązaniu przeciwnika, mniejszymi siłami, na kierunku Mikołów - Gliwice i na uderzeniu na Racibórz i wzdłuż Odry".

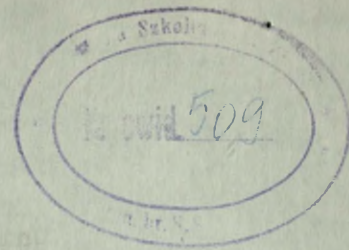
Wnioski operacyjne z gry wojennej na obszarze Śląska
/1937r./.

1. W wypadku działania czerwonych korytarzem Lublinieckim w celu oskrzydlenia Gornego Śląska od połnocy niezbędne jest utrzymanie wzgórz w rejonie Będuszsiewierz - Brudzowice. Przy tym korzystnym jest przeciwuderzenie z rejonu Zarki - Myszkow na skrzydło przeciwnika.

Linia kolejowa Kraków - Miechów - Wolbrom względnie Kielce - Wolbrom i Kielce - Koniecpol może służyć do przerzucania potrzebnych sił.

Wykonanie tej zaczepnej decyzji wymaga przygotowania obronnego terenów na wzgórzach w rejonie Siewierz oraz na rz. Brynicy pomiędzy m. Brynica - Zendek - Brudzowice.

2. Korytarz Lubliniecki może być wykorzystany przez npla do gwałtownego uderzenia broni pancernej jednak tylko wyprzedzając wj. piechoty. Łączne i jednoczesne działanie kilku dywizji piechoty /2-3/ i dywizji pancernej w tym korytarzu wydaje mi się mało prawdopodobne, pod warunkiem, że w lasach Herbskich, Miasteczkowskich zostaną wykonane niszczenia, które ograniczą możliwość rozwinięcia się większych sił w tym korytarzu".

Wnioski operacyjne z gry wojennej na obszarze Śląska
/1932r./.

"Gra wojenna 1932 roku w całej pełni potwierdziła postulaty obrony Górnego Śląska, zbadane w innych warunkach w czasie gry wojennej w roku ubiegłym, dotyczące:

1/ Konieczności czynnej obrony Górnego Śląska, uskutecznionej przez uderzenie skrzydłowe, zmierzające do skrócenia frontu przez zlikwidowanie obejścia worka Bytomskiego.

2/ Trudności działania zaczepnego dla obu stron w ośrodku przemysłowym ograniczonym prostokątem Pyskowice, Gliwice, Będzin, Mysłowice.

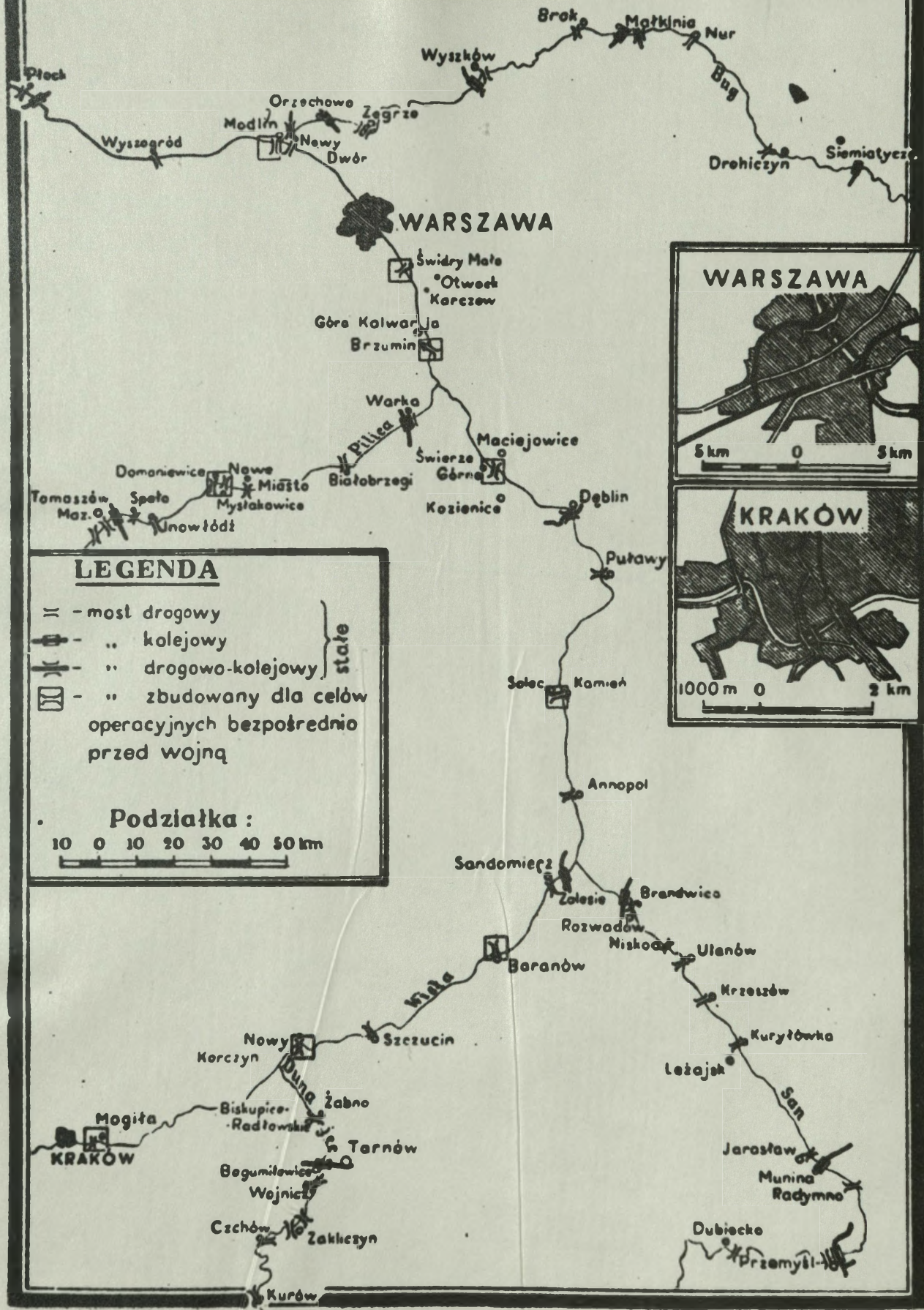
3/ Wyboru podstaw wyjściowych do naszych uderzeń:

a/ w kierunku ogólnym Tworóg - Pyskowice w rejonie las Kosęcin;

b/ w kierunku ogólnym Urzesze - Gliwice - Pyskowice w rejonie Urzesze - Rybnik oraz

4/ pogłębienie zrozumienia postulatów obrony "uporczywej".

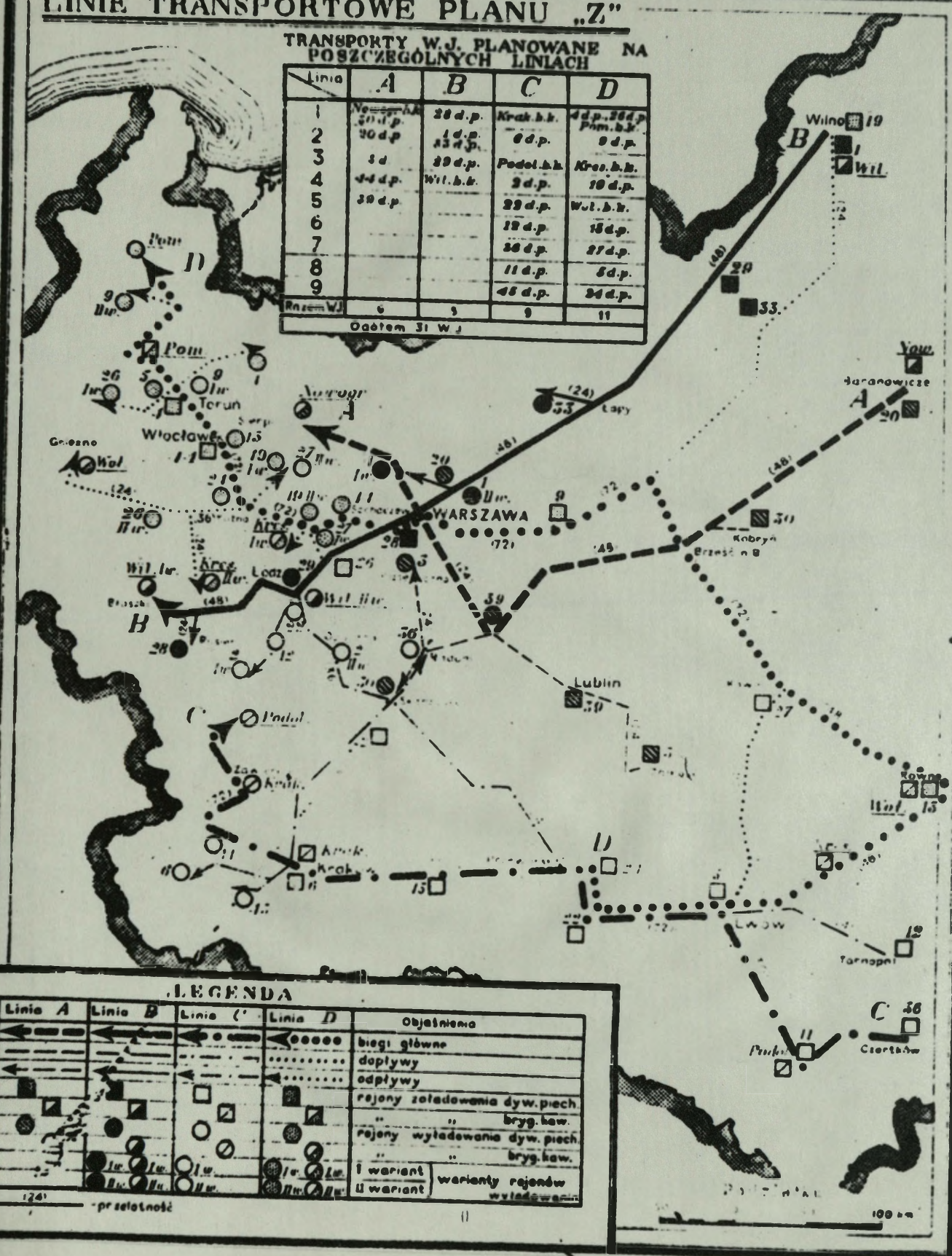
MOSTY NA WIŚLE . PILICY . SANIE . BUGU I DUNAJCU

LINIE TRANSPORTOWE PLANU „Z”

TRANSPORTY W.J. PLANOWANE NA POSZCZEGÓLNYCH LINIACH

Linia	A	B	C	D
1	Now. h.h.	28 d.p.	Krak. h.h.	4 d.p. 28 d.p.
2	30 d.p.	1 d.p.	6 d.p.	Prm. h.h.
3	3 d.	23 d.p.	6 d.p.	9 d.p.
4	4 d.p.	29 d.p.	Podol. h.h.	Kros. h.h.
5	30 d.p.	Wil. h.h.	3 d.p.	10 d.p.
6			29 d.p.	Wil. h.h.
7			19 d.p.	18 d.p.
8			26 d.p.	27 d.p.
9			11 d.p.	8 d.p.
			46 d.p.	24 d.p.
Rzecz. Wj.	6	5	9	11
Ogółem 31 W.J.				

LEGENDA

Linia A	Linia B	Linia C	Linia D	Objasnienie
				biegi glowne
				doplywy
				odplywy
				rejony załadowania dyw. piech.
				„ bryg. kaw.
				rejony wyładowania dyw. piech.
				„ bryg. kaw.
				I wariant
				II wariant
				warianty rejonów wyładowania

/Wg "Polskich Sił Zbrojnych", t. I, cz. 1, s. 321/

Wyjątek z wytycznych generalnego inspektora sił zbrojnych
w sprawie studiów terenu / 1 VII 1931r./.

"Nawiązując do odprawy z dnia 30.V.31r. reguluję niniejszym studia terenowe w sposób następujący:

Dla pogłębienia dotychczasowych studiów i skompletowania danych terenowych z poszczególnych rejonów pogranicznych państwa, jak również dla zwiększenia zaprawy oficerów w ocenie właściwości terenowych - polecam przystąpić niezwłocznie do zorganizowania i uruchomienia pracy na następujących zasadach:

I. Celem jest zebranie sumiennie, skontrolowanych i przemyślanych obserwacji i badań terenu, które po przeprowadzeniu mają być użyte do skompletowania dossierów terenowych poszczególnych rejonów, opracowanych przez PP. Inspektorów Armii.

II. W bieżącym roku budżetowym zapowiedziane w odprawie z dnia 30.V.31r. studium terenu zacieśnione ma być do następujących kwestii:

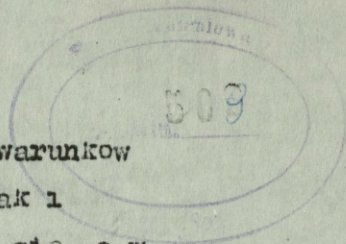
1/ Przeszkody terenowe dla ruchu npla na drogach od granic w głąb naszego państwa.

2/ Wnioski, jakie nasuwa badany teren pod kątem widzenia działania artylerii.

ad 1/ ocena jako przeszkody nie tylko rzek i błot /w różnych porach roku/ lecz i kompleksów leśnych, aglomeracji miejskich i w ogóle ciałnin utrudniających marsze i działania wojenne.

Ocena przejść przez przeszkody pod kątem widzenia różnych broni /np. nośność mostów/, między innymi zwracać uwagę na trudności użycia broni pancernych.

Wskazać, czy przy pomocy prostych i będących realnie w dyspozycji środków są możliwości wzmocnienia istniejących przeszkód bądź stworzenia ich np. podniesienie poziomu wód, zalewy, zniszczenia celowe ciałnin /np. trudne do przejścia groble/, łatwe do wykonania utrudnienia przejścia przez lasy itp.

ad 2/ na plan pierwszy wysunąć zbadanie warunków obserwacji /głównie naziemnej/ zarówno własnej jak i niemieckiej na kierunkach prawdopodobnego posuwania się, a w szczególności przy przeszkodach /opory, łamanie przeszkód/. Punkty obserwacyjne dla prowadzenia ognia na dalekie odległości".

GLSZ - sygn. 137/1

Wyjątek ze sprawozdania nr 1 20 DP /maj 1936 roku/

Cel ćwiczenia: Zapoznanie oficerów sztabowych dywizji z przedpoiem.¹

Sposób przeprowadzenia ćwiczenia:

Poszczególne grupy² przeprowadzają studium terenu w pasach, oznaczonych na szkicu /.../

Studium terenu oparte było na następujących zadaniach taktycznych:

1/ Zadanie dla grupy "Stopke"

od 14-16.V: studium zamknięcia przepraw na rz. Niemen,
od 18-19.V: studium terenu między rz. Niemen i rz. Uszą z punktu widzenia własnych działań osłonowych,
w dniu 20.V: studium ruchu odwrotowego z Uszy na bramę herodyjską.

2/ Zadanie dla grupy "Winklerowszczyzna"

od 14-16.V: studium zamknięcia kierunku Łotyńsko-Nowieźna na linii wschodnich okrajów Lasów Winklerowszczyzna,
od 18-19.V: studium terenu między lasem Winklerowszczyzna a rz. Uszą z punktu widzenia własnych działań opóźniających,
w dniu 20.V: studium ruchu odwrotowego z Uszy na Stokowicze.

3/ Zadanie dla grupy "Nowieźna"

od 14-19.V: a/ studium możliwości użycia odwodów dywizji z rejonu Nowieźna na korzyść O.W. "Stopke",
b/ wybór pośrednich pozycji opóźniających na Nowieźna - Kietuchowszczyzna - Zawita II,
w dniu 20.V: studium ruchu odwrotowego z Uszy na m. Ireszyn.

1/ Z przedpoiem dywizji na pśn od ogólnej linii Baranowieze - Snów - Miedwież.

2/ 4 grupy i kierownictwo ćwiczeń.

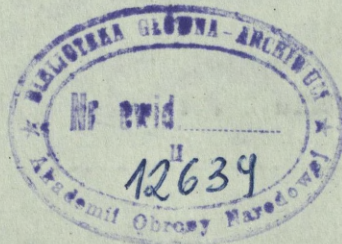
OWA
309

4/ Zadanie dla grupy wspólnej:

- a/ ppłk Zimmer: studium użycia artylerii dywizji w działaniach na linii rz. Niemen - Winklerowaszczyzna,
- b/ mjr Gudzki: studium zniszczeń na linii rz. Niemen w pasie między rz. Niemen i rz. Usza,
- c/ mjr Piwoszczuk: studium możliwości użycia przez npla broni panc.

W dniu 20.V. po zakończeniu ćwiczenia mjr dypl. Wajda wygłosił w terenie referat na temat bitwy baranowickiej w roku 1916, następnie odbył się pokaz kilku charakterystycznych obiektów na linii umocnionej górnej Szczytary".

GISZ - sygn. 319.

Wyjaski ze sprawozdania z ćwiczenia nr 2 20 DP /czerwiec 1936 roku/.

"Temat ćwiczenia: studium obrony przejściowej na linii rz. Uszy na odcinku od m. Niedźwiadka Wielka wż. do m. Wielka Lipca wż.

Przyjęte siły: dywizja piechoty wzmocniona dwoma baonami KOP i dyonem artylerii ciężkiej. Razem 11 baonów piechoty, 4 dyony a.i. i 1 dyon a.c.

Ćwiczenie odbyło się w dniu 7 i 8 czerwca pod kierownictwem pżk Eplera II Dcy P.D"./.../.

"Zakożenie do ćwaczenia /oparte na rozwiązaniu przyjętym na zimowym ćwaczeniu aplik. dla ofic. sztabu 20 DP/.

Mapy 1:100 000 Stokpce - Horodyszczce - Niedźwiadka.

I. Położenie ogólne:

120 D.P., opóźniając npla na ogólnym kierunku Stokpce - o świcie dnia 7.IV. osiągnęła swym gros linię rzeki Usza.

W styczności z nplem na linii Lubno-Wyczetarowo - Pańdziszczce - Siejkowicze pozostały własne oddziały wydzielone, które mają zadanie w ciągu dnia 7.IV. nie dopuścić npla do Uszy.

Na przedpolu dywizji działają zaczepnie 3 W.J. npla z rejonu Żukowy Borek, Stokpce i las Mosiewicze.

II. Zadanie 120 DP:

Bronić Uszy do wieczora dnia 8.IV. na odcinku Niedźwiadka Wielka wż. - Wielka Lipca wż.

Na pżn od m. Mże Żuchowicze broni Uszy grupa pżk K.

Na pżd lewe skrzydło sąsiedniej DP broni m. Jaśkiewicz". /.../.

Uwagi i wnioski:

Linię rzeki Uszy oceniam jako najdogodniejszą po rz. Memen pozycję opóźniającą na kierunku Stokpce - Baranowicze.

Szeroka, otwarta i podmokła dolina i dość głębokie koryto stanowią uciążliwą przeszkodę dla piechoty

oraz bardzo poważną zaporę dla broni panc. Broń pancerna może przekroczyć Uszę bez specjalnych przygotowań technicznych tylko w rejonie Gajówki 600 m na płn-zach od m. Kręty Brzeg /pas szerokości od 100 - 150 m/, poza tym na odcinku w górę od m. Studzianki należy się liczyć z możliwością użycia przez npla amfibii; w dół od m. Studzianki linia rz. Uszy jest zupełnie niedostępna dla broni panc.

Przeprowadzone studium obrony doprowadziło do następujących wniosków:

1/ Dla obrony rzeki Uszy na odcinku od m. Kędziadka Wielka do m. Wielka Lipa potrzeba minimum 9-ciu baonów piechoty i 4-ch dyonów art. Siły te oceniam jako wystarczające, by opóźnić 2-3 W.J. npla na przeciąg co najmniej 24-ch godzin.

2/ Najważniejszym odcinkiem obrony jest kompleks wzgórz między m. Jamczyce i m. Studzianki /199, 7 i 188/. Opanowanie tego masywu odbiera obrońcy najważniejsze obserwatoria, wyprowadza n-pla na stanowiska artylerii i bezpośrednio zagraża liniom odwrotowym obrony.

Dla obrońcy tego odcinka potrzeba do najmniej 4-ch baonów piechoty i 2-3 dyonów artylerii.

Odcinek na płd-wsch od m. Studzianki jest dla obrońcy mniej ważny i jako taki może być broniony słabszymi siłami.

3/ Najdogodniejsze podejścia do Uszy istnieją:

a/ przez las Proście na m. Makasze - wzg. 199,7

/kierunek najniebezpieczniejszy i najtrudniejszy do obrony/,

b/ z lasów Zawita I i II do m. Kręty Brzeg i D.Zausze,

c/ przez m. Horodziej wzdłuż toru kolejowego /podejście częściowo obserwowane/.

Na pozostałych odcinkach podejścia do rz. Uszy są wszędzie daleko i dokładnie obserwowane.

W dolinie rzeki istnieją wszędzie bardzo dogodne warunki dla zorganizowania ciągłej zapory płaskich i dalekich ogni broni maszynowej. Trudne powiązać ogień piechoty tylko w rejonie m. Makasze, przy torze kolejowym i D. Zausze.

W wyniku przeprowadzonych studiów stawiam wnioski:

1/ Całkowicie wylesić las Proście. Las ten stanowi obecnie najdogodniejszą podstawę wyjściową dla natarcia na m. Makasze - wzg. 199,7. Ponadto las Proście jest najbliższym rejonem stanowisk artylerii npla. Po wylesieniu cała artyleria npla musi być odsunięta za horyzont 165-184, 6-185 - las Urwant.

2/ Oczyszczyć dolinę rzeki w rejonie toru kolejowego.

3/ Zakazać wykonywania na rz. Uszy prac melioracyjnych i odwadniających /prace te obecnie są prowadzone w rej. m. Horodziej" /.../

GISZ - sygn. 319.

Wyniki ze sprawozdania z wywiadu terenu w rejonie
Rukojnie - Rudomino /1949r./

Cele wywiadu w poszczególnych dniach:

4 czerwca: zbadanie:

"a/ W jakim stopniu kompleks leśny zawarty między Rukojnie - Kuli a Dworzyszczce /na północ od Rukojnie/ - Białowieszczeńska oraz południowa część kompleksu Miętkuny - Jawryszki - Zajczyniec stanowią przeszkodę dla posuwania się oddziałów od baonu poczynając bez i z artylerią;

b/ jakie są możliwości obronne defile Kienka - Wierbuszki".

5 czerwca: zbadanie:

"a/ Warunków obrony na linii Kienka - Zabrutany - Mostki oraz na linii Górnych Rukojni i Rudomianki;

b/ możliwości działań wschód - zachód lasy Denbiany - Gut Roganie".

6 czerwca: zbadanie:

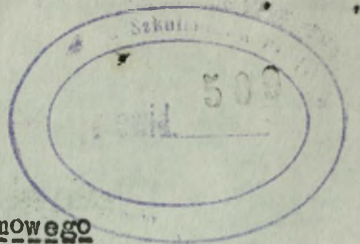
"a/ Wartości obronnej linii Bortkuszek-Wojcieszuny,

b/ wartości obronnej linii Czernica-Rohańce,

c/ wartości obronnej linii Wołkowszczyzna-Kowale;

d/ wartości obronnej linii rzeki Waki,

e/ przepraw na średniej Rodomiance".

Wyiątki z zarządzenia dowódcy 27 DP w sprawie zimowego
rozpoznania terenu /1932 rok/.

"I. Cele rozpoznania terenowego w okresie zimowym.

Charakter rozpoznania terenu w okresie zimowym różni się w pewnej mierze od wywiadu przeprowadzonego w okresie letnim. Celem rozpoznania terenu w okresie zimowym jest zasadniczo zbadanie warunków dostępności w porównaniu do pory letniej. W szczególności ma to na celu:

- 1/ Zbadanie możliwości obejścia ciałnin, rozpoznanych w uprzednim okresie oraz możliwości przejazdu i przejścia oddziałów przez tereny bagniste.
- 2/ Zbadanie możliwości przekraczania rzek i dolin rzecznych.
- 3/ Rozpoznanie jakie siły może nieprzyjaciel rozwinąć w porze zimowej w rejonach, gdzie są przygotowane pozycje opóźniające i porównanie z możliwościami, ustalonymi dla okresu letniego.
- 4/ Zbadanie możliwości ruchu po drogach w zależności od warunków atmosferycznych.
- 5/ Uzupełnienie danych rozpoznanych w okresie letnim".

Wyjątki z instrukcji gen. Berbeckiego dla 3 p.uł. oraz
7, 21 i 23 p.a.p. w sprawie studium terenu odcinka
śląskiego /5 I 1932r./

I. Zakres prac:

"Pan Marszałek postawił jako cel zebrania
sumiennie skontrolowanych i przemyślanych badań terenu,
a mianowicie:¹

A. Opis przeszkód terenowych dla ruchu npla od granicy
w głąb.

1/ Ocena rzek, błot /różne pory roku/, kompleksy
leśne, aglomeracje miejskie i inne ciasniny, utrudniają-
ce marsze i działania npla. Ocena tych przeszkód pod ką-
tem widzenia różnych broni /np. nośność mostów, broń panc,
itp/.

2/ Spotęgowanie istniejących przeszkód przy po-
mocy prostych i będących w dyspozycji środków /zalewy,
zniszczenia, zasieki itp/.

B. Wnioski, jakie nasuwa badany teren pod kątem widzenia
działania artylerii.

1/ Zbadanie warunków obserwacji własnej i nplskiej
na kierunkach prawdopodobnego posuwania się:

a/ przy przeszkodach, celem ich spotęgowania,

b/ dla prowadzenia ognia na dalekie odległości
/walki opóźniające/".

II. Prace wstępne.

"Dla wykonania powyższego zadania, przeprowadzono
już pod kierownictwem p.p. dowódców pułków /wzgl. zastęp-
ców/, prace wstępne, obejmujące szczegółowe zaznajomienie
się w terenie z najważniejszymi kierunkami i przeszkodami.

Celem tych pracy było:

A. Zbadanie wszystkich kierunków odnośnych pododcin-
ków, dla oceny linii komunikacyjnych z punktu widzenia

1/ Wyjątki z wytycznych generalnego inspektora sił
zbrojnych - załącznik nr 32.

różnych broni i dla umożliwienia wyboru najbardziej prawdopodobnych głównych i drugorzędnych osi ruchu.

B. Zbadanie przeszkód spotykanych na tych kierunkach, celem zastanowienia się na możliwością ich spotęgowania oraz wyboru najwięcej nadających się do szczegółowego opracowania.

C. Ustalenie punktów obserwacyjnych własnych i nplskich na badanych kierunkach lub w ich pobliżu". /.../

III. Przebieg dalszych prac.

W tym rozdziale instrukcja precyzuje zadania na okres zimowy i na okres wiosenny. W podpunkcie 3 zadań na okres wiosenny czytamy:

"Opis i ocena przeszkód i punktów obserwacyjnych powinny być wykonane pod kątem widzenia taktyki broni połączonych. Punktem wyjścia musi być w pierwszym rzędzie ich użyteczność dla walk opóźniających, a więc powinny utrudniać posuwanie się oddziałów broni połączonych npla, silnie wyposażonych technicznie, a na odwrót umożliwiać drobnym nawet oddziałom własnym opóźnianie ruchu nieprzyjaciela.

Opis przeszkód uwydatniać musi, ile wysiłku wymagać będzie ich usunięcie wzgl. wyminięcie przez różne rodzaje broni i na jaką stratę czasu będzie wskutek tego npl narażony. W opisie uwzględnić sposób i czas niezbędny dla spotęgowania przeszkody.

Zaznaczam, że należy głównie wykorzystywać środki miejscowe, dostępne każdego czasu dla mniejszych nawet oddziałów, nie posiadających specjalistów.

Opis punktów obserwacyjnych powinien zawierać oprócz ogólnych danych techniczno-artyleryjskich, również dane o tym, na jakich odległościach ogień artyleryjski zmusi już npla do przejścia do szyków luźnych opóźniających jego marsz; możliwości obserwacji i wzięcia pod ogień ruchów oskrzydlających npla; ciągłość obserwacji jako warunek bezpieczeństwa dowódców i oddziałów opóźniających oraz ukrycie pod względem npla.

Należy dążyć do związania przeszkód oraz punktów obserwacyjnych w jeden, uzupełniający się schemat, o ile to okaże się możliwe". /.../

Dalej w podpunkcie 5 postawiony jest problem ludności:

5/ Ponieważ stosunek ludności do wojsk własnych i niemieckich odgrywa w czasie działań wojennych znaczną rolę, należy przy pracach wiosennych, na wskazanych kierunkach, zbierać dane o ludności miejscowej.

Ludność należy podzielić według osiedli, względnie rejonów na następujące kategorie:

a/ można spodziewać się aktywnej pomocy /dzięki rozwojowi organizacji P.W., Strzelca itp/;

b/ można oczekiwać przyjaznego lub biernego stosunku;

c/ można oczekiwać nieprzyjaznego lecz prawdopodobnie biernego stosunku;

d/osiedla i rejon, w których należy oczekiwać aktywnej pomocy dla npla".

IV. Kalkulacja przestrzeni i czasu.

"Po wypracowaniu oleaty przeszkód i punktów obserwacyjnych, należy załączyć /najlepiej jako tabelę/ odległość od punktów węzłowych /ewentualnie cele przejściowe npla/ na głównej i drugorzędnych osiach ruchu i przeprowadzić porównawczą kalkulację czasu.

A. Ile godzin marszu zużyłoby dobrze wyekwipowany technicznie oddział npla, na przejście po danej osi, bez pokonywania przeszkód i bez walk;

B. Ile czasu zyskujemy dzięki naturalnym przeszkodom, odpowiednio spotęgowanym na tej osi;

C. Ile czasu zyskamy na spotęgowanie przeszkód przez wzięcie ich pod ogień flankowy;

D. Ile czasu zyskamy przez zmuszenie npla do rozwinięcia, stosując dalekie ognie artylerii przy pomocy dobrze wybranych punktów obserwacyjnych".

DEFINICJE GEOGRAFII WOJENNEJ

"Wpływ przyrody ciągły, często trudny do obliczenia, uzależnia działania wojenne. Geografia wojskowa ma zadanie zbadania kraju, ażeby dać obraz istniejących warunków geograficznych i dać podłoże dla przygotowania przyszłej akcji. Przygotowanie to może pójść w kilku kierunkach:

1/ w zakresie strategii da możność znalezienia głównych kierunków zaczepnych, szlaków walk i poczynienia odpowiednich zarządzeń ochronnych; 2/ wskaże pasy terenu, w których należy zgromadzić wskutek dogodnych warunków, linie komunikacyjne, rezerwy, magazyny itd; 3/ w taktyce na niewielkich nawet przestrzeniach wskaże punkty i linie, których zajęcie i opanowanie może mieć decydujące znaczenie dla przebiegu walk".

Uniastowski Roman: Terytorium Polski pod względem wojskowym. Warszawa 1921, s.6.

"Zadaniem geografii wojskowej jest studiowanie tych czynników fizyczno-geograficznych i ludzkich, które w jakimkolwiek stopniu wpływają na przygotowanie lub prowadzenie wojny".

Ulanicki Edward, ptk: Krótki zarys geografii wojskowej. Zestawik i opracował... Warszawa 1939, s. 5.

"Geografia wojskowa jest to wiedza, która uczy nas, w jakim stopniu czynniki fizyczno-geograficzne i ludzkie wpływają bądź na przygotowanie wojny, bądź na jej prowadzenie".

Ryteł Józef, kpt. Sztab. Gen. inż.: Studium geografii wojskowej Polski i terenów ościennych. Toruń 1926, s. 4. /Skrypt/.

"Geografia wojskowa - specjalny dział geograf. ogólnej poświęcony badaniom zjawisk fizycznych, biologicznych i społecznych pewnego środowiska geograf. /zwycięstwo całego państwa lub poszczególnych jego obszarów/ z punktu widzenia oddziaływania tych czynników na przygotowanie i prowadzenie wojny".

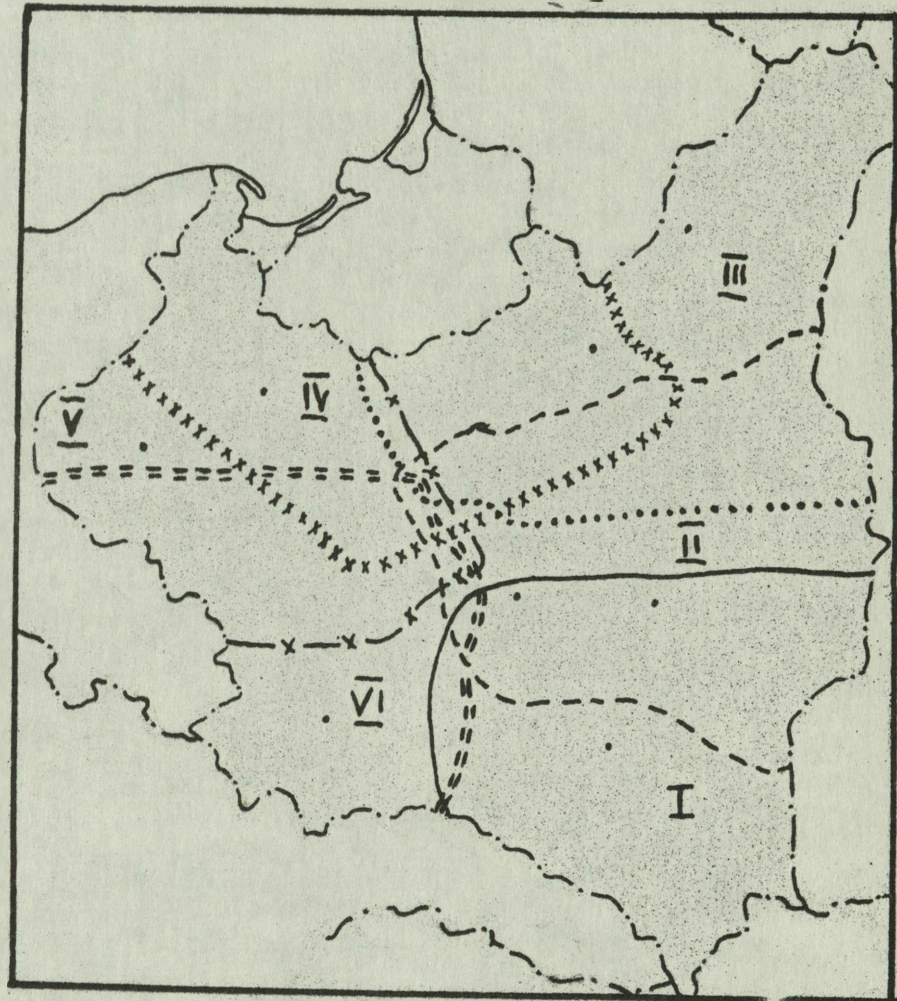
Encyklopedia wojskowa pod redakcją mjr Ottona Iaskowskiego, t. III. Warszawa 1933, s. 41.

"Geografia wojskowa jest to specjalna dziedzina geograficzna. Do niedawna geografję wojskową sprowadzano prawie wyłącznie do terenoznawstwa, gdyż uważano, że specjalne studia geograficzne, poza umiejętnością odczytywania map, są zbędne. Obecnie taki pogląd już nie jest przez nikogo podzielany, a przez geografję wojskową rozumie się naukę, która bada przestrzenne stosunki środowisk naturalnych, ich charakter, środki produkcyjne, bogactwa naturalne, a także warunki społeczne i gospodarcze, powstałe na podłożu wszystkich tych warunków naturalnych.

Geografia wojskowa badania swe przeprowadza pod kątem widzenia wpływu tych czynników na przygotowanie i prowadzenie wojny, jak również działań wojennych na pewnych odcinkach kraju własnego, lub nieprzyjacielskiego. Z tego względu geografia wojskowa dla swych celów opiera się zarówno na takich dziedzinach, jak topografia, geografia fizyczna, gospodarcza, społeczna, jak też na specjalnych naukach wojskowych, jak taktyka, strategia itd. Wymaga ona więc specjalnego przygotowania tak geograficznego, jak i wojskowego".

Nowakowski Stanisław: Geografia jako nauka,
s. 71-72.

REJONY OBJĘTE TAJNYMI OPISAMI
 "ZBIÓR DROŻNI"
 Sztab Generalny

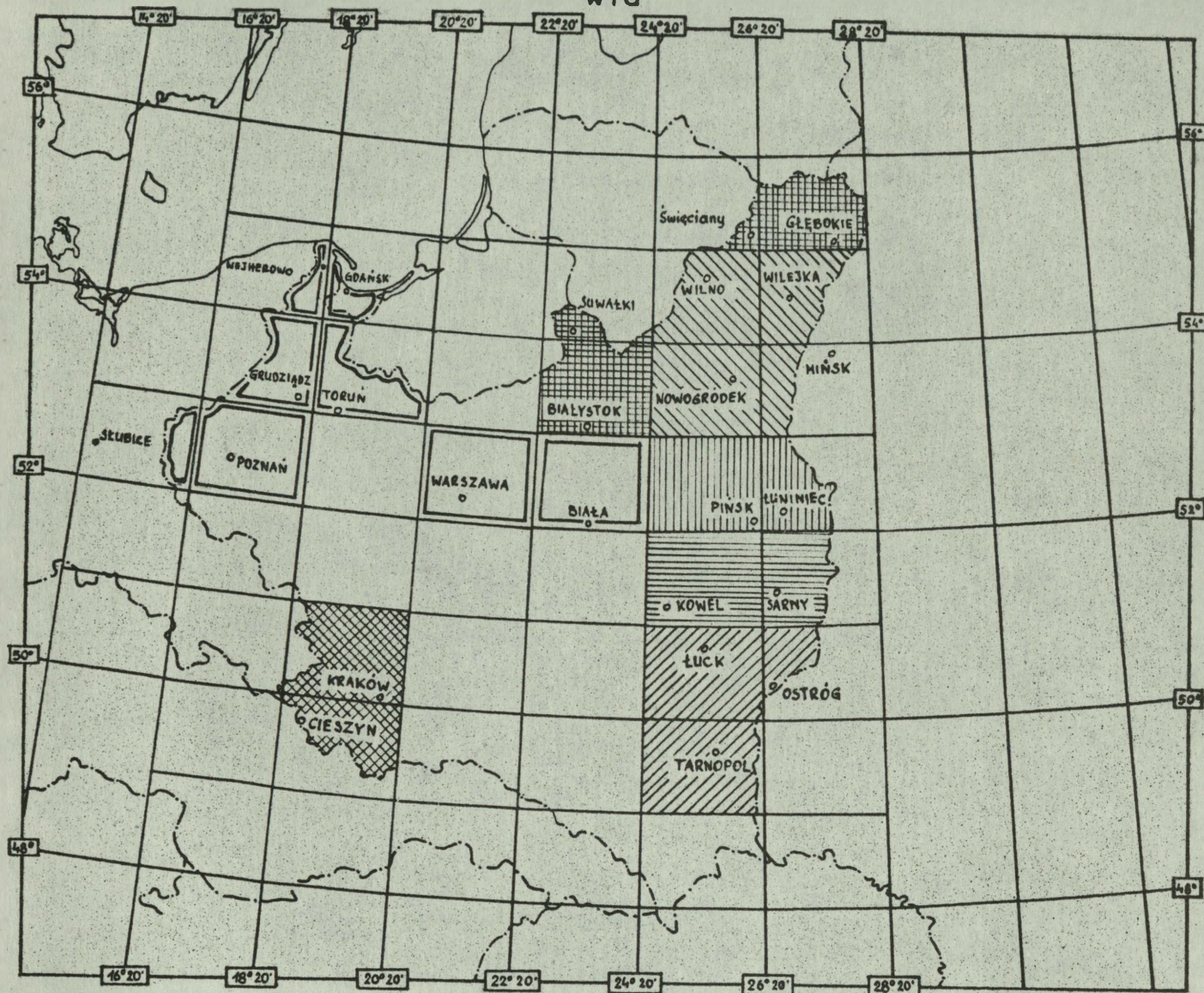

~	gränica części I		
---	--	--	III
.....	--	--	II
xxxx	--	--	IV
-x-	--	--	V
==	--	--	VI

(Część VI prawdopodobnie nie ukazano się)

WOJSKOWO-GEOGRAFICZNE OPISY ARKUSZY MAPY 1:300 000

WIG

	opis wydany w 1931 r.		opis wydany w 1934 r.		planowane wydanie opisów w latach 1935-1936.
	-"- -"- w 1932 r.		-"- -"- w 1935 r.		
	-"- -"- w 1933 r.		-"- -"- w 1939 r.		

REJONY PAŃSTW SASIEDNICH OBJĘTE TAJNYMI OPISAMI WOJSKOWO-GEOGRAFICZNYMI

Sztab Generalny - W16

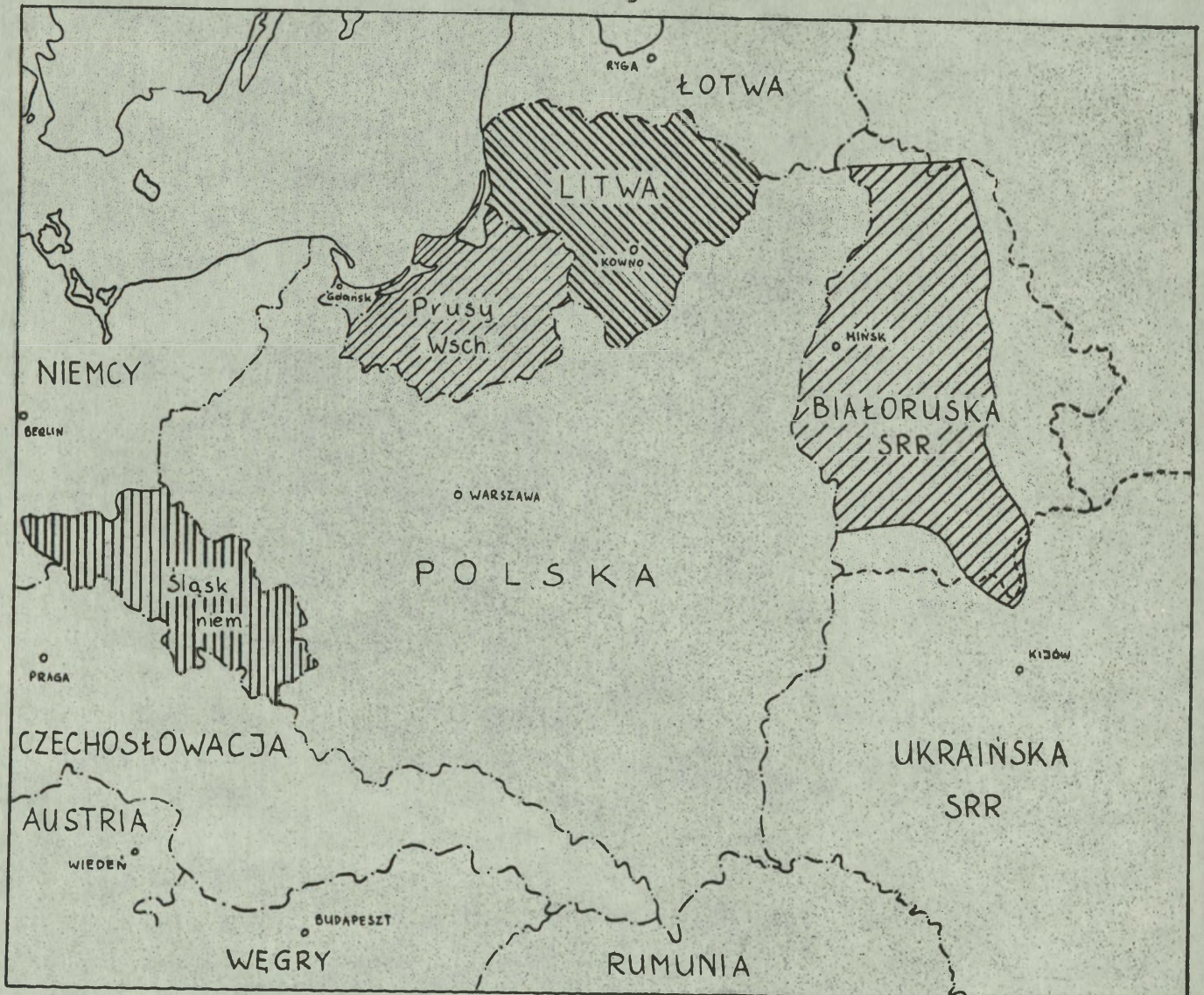

— granice opisywanego rejonu
▨ opis wydany w 1924r.

▧ opis wydany w 1930r.
▩ -- -- w 1934r.

PANSTWA SĄSIEDNIE I REJONY PAŃSTW SĄSIEDNICH OBJĘTE JAWNymi OPISAMI WOJSKOWO-GEOGRAFICZNYMI

Sztab Główny - WIG

- granice opisywanego regionu
- ▨ opis wydany w 1929r.
- ▨ opis wydany w 1930r.
- ▨ —||— ||— w 1933r.